

Sociální determinanty zdraví u sociálně a zdravotně znevýhodněných
a jiných skupin populace - SODEZZ
(CZ.1.07/2.3.00/20.0063)

doc. Andrea Madarasová Gecková (Košice)
„Kosice Institute for Society and Health (KISH):
prípadová štúdia“

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

24. 10. 2011

OBSAH

Sociálne determinanty zdravia

Kosice Institute for Society and Health KISH

Výskumný program Youth & Health

Základné podmienky

Doktorandské štúdium

Budovanie výskumných kapacít

Medzinárodná spolupráca, výskumné projekty

Vedecké výstupy

Pros & Cons

Quo vadis Olomouc?

OLOMOUC, OKT 2011, SODEZZ

KDE TO VŠETKO ZAČALO?

OLOMOUC, OKT 2011, SODEZZ

KDE TO VŠETKO ZAČALO?

OLOMOUC, OKT 2011, SODEZZ

KDE TO VŠETKO ZAČALO?

Special Issue Health Inequities in Europe
Social Science & Medicine 1990,31(3):223-420

Special Issue Socioeconomic inequalities in health
Int J Pub Health 2009,54(4):197-299

OLOMOUC, OKT 2011, SODEZZ

ČO SÚ NEROVNOSTI V ZDRAVÍ?

Systematické rozdiely v zdraví medzi ľuďmi s vyššou a nižšou SE pozíciou, ktorým **je možné sa vyhnúť** a ktoré sú **vnímané ako nespravodlivé** (Whitehead 1990)

sociálny gradient, SE znevýhod.

miera kontroly nad okolnosťami ovplyvňujúcimi zdravie

kumulácia znevýhodnenia

sociálne vylúčenie

OLOMOUC, OKT 2011, SODEZZ

STREDNÁ DĹŽKA ŽIVOTA, OKRESY SR

OLOMOUC, OKT 2011, SODEZZ

SOCIÁLNA REPRODUKCIA NEROVNOSTÍ

OLOMOUC, OKT 2011, SODEZZ

SOCIÁLNE DETERMINANTY ZDRAVIA

SZO. Komisia pre sociálne determinanty zdravia: Preklopenie rozdielov v zdraví za jedno generačné obdobie. Aug 2008

„Príčiny príčin“

19 storočie, epidemiológia: LR Villerme, E. Chadwick, W. Farr, J. Snow, R. Virchow, A. Grootjahn, JP Frank, A Stampar

80-90 roky, verejné zdravotníctvo: The Black Report, Townsend, Davidson, 1982, Targets for Health for All, WHO, 1985, Health for All in 21st Century, WHO 1999

50-60 roky, medicínska sociológia: BJ Stern, OD Duncan, WH Sewell

sociálna psychológia, psychológia zdravia ???

OLOMOUC. OKT 2011. SODEZZ

SOCIÁLNE DETERMINANTY ZDRAVIA

vs PSYCHOLÓGIA

sociálno-psychologické teórie a koncepty vs. objasňovanie mechanizmov akými SEP ovplyvňuje zdravie: (1) sociálne vzťahy a sociálna opora, (2) akútny stres, negatívne životné udalosti, (3) chronický stres, (4) psychologické alebo osobnostné dispozície, (5) iné druhy sociálne správania, aktivít alebo vzťahov

hypotéza odlišnej expozície vs. hypotéza odlišnej citlivosti

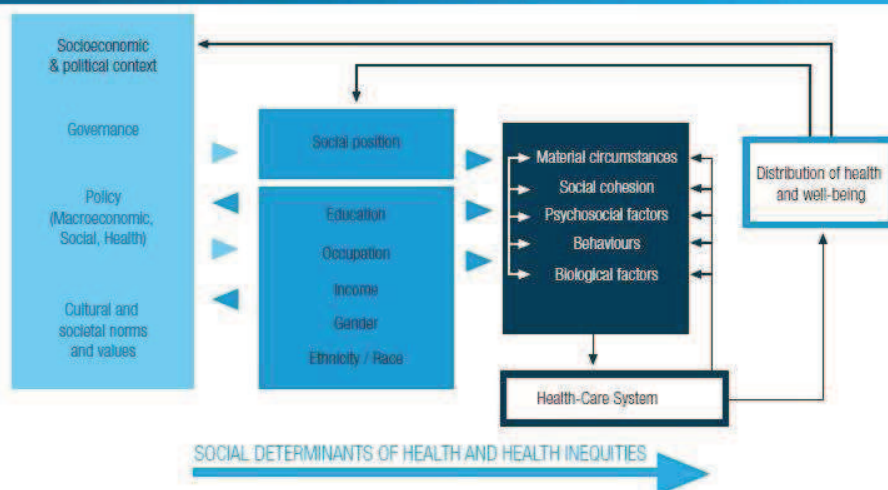
sociálno-psychologické procesy, ktoré premostujú faktory na úrovni individua a na úrovni spoločnosti

sociálne porovnávanie ako mechanizmus vysvetľujúci súvis medzi nerovnosťami v príjme a nerovnosťami v zdraví

teória kapitálu P. Bordieu

SOCIÁLNE DETERMINANTY ZDRAVIA

Figure 4.1 Commission on Social Determinants of Health conceptual framework.

Source: Amended from Solar & Irwin, 2007

OLOMOUC, OKT 2011, SODEZZ

SOCIÁLNE DETERMINANTY ZDRAVIA

KONTEXT: spoločenské zmeny 1998-2006, SE charakteristiky okresov (miera nezamestnanosti, príjem, ...)

ŠTRUKTURÁLNE DETERMINANTY: SEP rodičov (vzdelanie, zamestnanie), nezamestnanosť rodičov, rozvod rodičov, pohlavie, etnicita (extrémna generačná chudoba)

SOCIÁLNE DETERMINANTY: sociálna opora, mládežnícke subkultúry, hodnoty (religiozita, vzdelanostné aspirácie), self, so zdravím súvisiace správanie,

ZDRAVIE: mortalita, úrazy, subjektívna pohoda, zdravotné ťažkosti, ...

OLOMOUC, OKT 2011, SODEZZ

HISTÓRIA KISH
(1990s) Výskumná spolupráca CE univerzít a založenie Central European Network (1995, HR, HUN, PL, RO, SK)
(1995) Prvý PhD študent v Košiciach v rámci CEN
(1996- 2002) Prvý projekt zameraný na výskum sociálnych determinánt zdravia, inšpirovaný "Scotland Twenty-07 Study" (West P.) a nadväzujúci na holandskú štúdiu adolescentov (Tuinstra J)
KISH sa transformoval z neformálnej organizácie (2002) na akademické pracovisko (2004) , stal sa univerzitným centrom excelencie (2006) a neskôr posgraduálnou školou (2010) .
(2008) Spolupráca s WHO, RÚVZ
RUG-UPJS/ Y&H: 12 študentov z toho 6 obhájených; kontinuálna účasť na EU aktivitách v oblasti výskumu sociálnych determinánt zdravia
OLOMOUC, OKT 2011, SODEZZ

VÝSKUMNÝ PROGRAM Y&H

sociálne determinanty zdravia
obdobie dospievania

Počas dospievania je potenciál pre zdravie ešte uchovaný,
a dospievanie je obdobím, v ktorom sa formujú dôležité
sociálne determinanty zdravia.

—

**so zdravím súvisiace správanie,
začlenenie do sociálnych sietí,
kopingové stratégie a štýly
formovanie budúcej SEP
skrze úspech/neúspech vo vzdelávacom systéme**

—

ŠTÚDIE Y&H

PRIEREZOVÉ ŠTÚDIE

- dotazníkové štúdie na školách (KISH surveys, HBSC)
- populačné štúdie (Monitoring chudoby, HepaMeta)

LONGITUDINÁLNE ŠTÚDIE (KISH surveys)

EKOLOGICKÉ ŠTÚDIE (databáza zomrelých, sčítanie, ...)

KVANTITATÍVNA METODOLÓGIA

OLOMOUC, OKT 2011, SODEZZ

ZÁKLADNÉ PODMIENKY

Dlhodobá výskumná stratégia

Profesionálny administratívno-finančný management

Prístup k fulltextom, štatistickým softwarom, internetu

Jazykové a štatistické konzultácie

Vzdelávací program

Tímová supervízia

Zdieľanie know-how v tíme juniorov

Mobility (ale nie cestovná agentúra)

Podpora inštitúcie

...

OLOMOUC, OKT 2011, SODEZZ

PhD RUG

Odbor: „medical sciences“, **kvalifikácia** témou dizertačnej práce **nie komisiou**

Dĺžka: 4 roky v pozícii výskumného pracovníka UPJŠ
0% úväzok doktoranda RUG (externá forma: 6 rokov)

Pracovný jazyk: angličtina

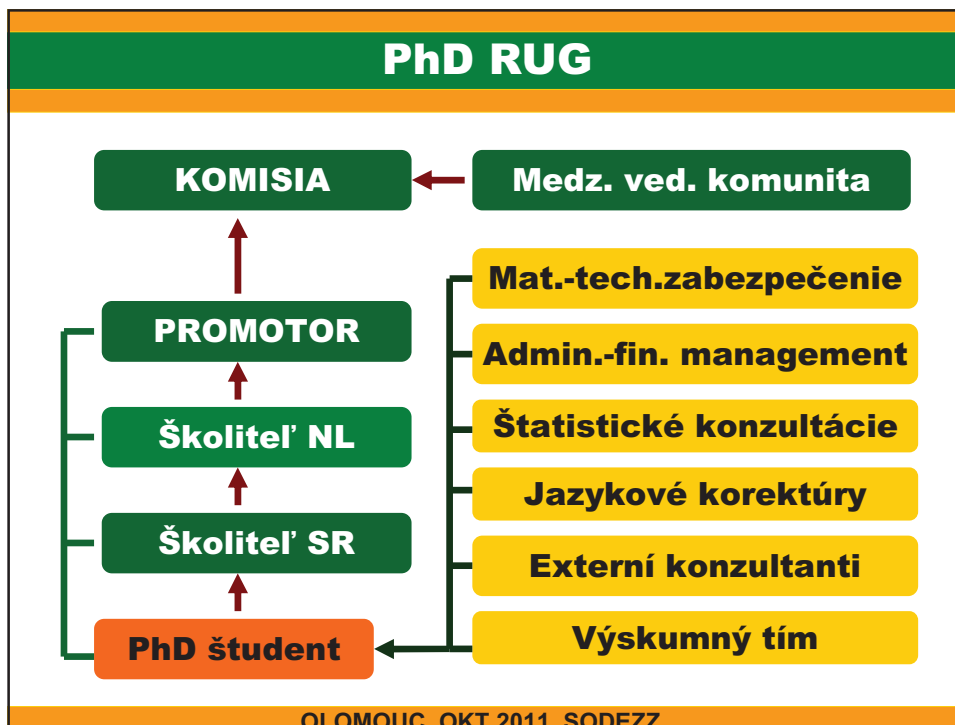
Dizertačná práca: súbor 5 SSCI vedeckých prác,
vydaných knižne a distribuovaných príslušnej medz.
vedeckej komunite.

Výber časopisov s RIF z Q1, Q2, Q3

Interdisciplinárny tím školiteľov

Vzdelávací program, infraštruktúra

OLOMOUC, OKT 2011, SODEZZ

PhD RUG

Rondosova J.: Protective factors of adolescents health
Bobakova D.: Youth subcultures as a social determinant of health
Rosičová K. (2013) Socioeconomic factor of regional disparities in mortality
Kalina O. (2012) Psychosocial factors of sexual risky behaviour
Pitel L. (2012) Social determinants of health-related behaviour among adolescents: mediating effect of gender
Kolarčík P. (2012) Extreme poverty as a social determinant of health
Salonna F. (2012) Societal changes and adolescents health
Tomčíková Z. (2010) Parental divorce and adolescent excessive drinking.
Veselská Z. (2010) Intrapersonal factors, social context and HRB in adolescence.
Sarková M. (2010) Psychological well-being and self-esteem in Slovak adolescents
Šléšková M. (2006) Unemployment and the health of Slovak adolescents.
Geckova A. (2002) Inequality in health among Slovak adolescents.

OLOMOUC, OKT 2011, SODEZZ

SPOLUPRÁCA, PROJEKTY

7RP SOPHIE
DG SANCO INEQUALITIES, EUROTHINE
HBSC, spolupráca s WHO
ESF: CEMIO, SODEZZ
APVV, VEGA, KEGA
projekty na zakázku
VVGS, UniCEX
UPJS - RUG

OLOMOUC, OKT 2011, SODEZZ

VZDELÁVACÍ PROGRAM

Od AD HOC prednášok

k ucelenému VZDELÁVACIEMU PROGRAMU

Cieľová oblasť: prednášky expertov

Metodológia a štatistika

Základy vedeckej práce, vedeckej komunikácie

Management PhD štúdia

Jazykové konzultácie

ZDIEĽANIE KNOW-HOW V SKUPINE

OLOMOUC, OKT 2011, SODEZZ

VÝSTUPY

12 doktorandov, z toho 5 obhájených

64 Scopus publikácii (47 WoS), z toho

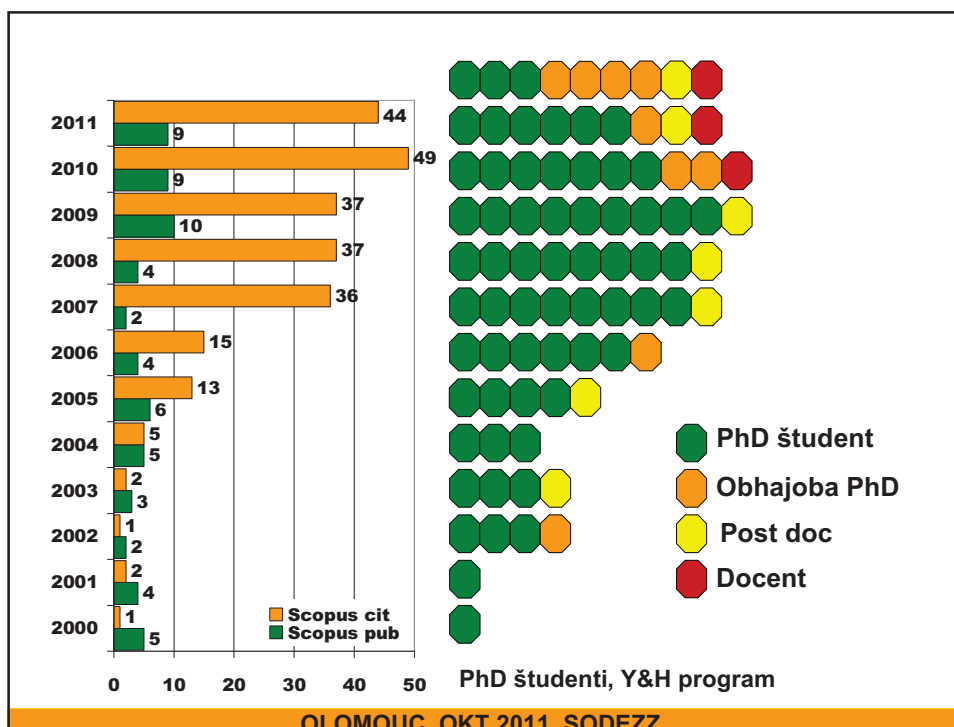
33 SSCI prác je súčasťou dizertácií

242 Scopus citácii bez sebacitácií

h-index = 10 (AMG)

Int J Pub Health (16), Cs Psychol (7), St Psychol (5), BMC Pub Health (4),
Cs Pediatrie (4), Eur Add Res(5),Croat Med J (3),J Adolesc (2),
Clin Transplant (2),Soc Sci Med (2), Eur J Pub Health (2),New England J
Medicine (1), J Epid Comm Health (1),Nephrol Dial Transplant (1),
Pub Health (1),Transplant Int (1), Transplant (1), J Adolesc Health (1),
Add Behav (1),Health&Place (1), Eur J Contracep Reprod Health Care (1),
Drug&Alcohol Rev (1), Cs Psych (1), Central Eur J Pub Health (1),
Hygiena (1), J App Soc Psychol (1)

OLOMOUC, OKT 2011, SODEZZ

PROS & CONS

Prevenca úniku mozgov, budovanie mostov SR-ERA

Recipročný benefit

Rozvoj smerom k nezávislosti

Nová kultúra doktorandského štúdia

Interdisciplinárny výskum

Tímová spolupráca

Intenzívna supervízia

Vysoká efektívnosť

Silný medzinárodný partner, rastúci kredit doma

Vybudované zázemie, infraštruktúra

OLOMOUC, OKT 2011, SODEZZ

PROS & CONS

Náročnosť pre doktorandov

Náročnosť pre školiteľov

Náročný management ľudských zdrojov

Riziko „inakosti“

Riziko „vykorenenia“

Úspech sa neodpúšťa :)

Otázna priepustnosť systému

Náročný fundraising

Úspešný fundraising zvyšuje nároky na administratívu

OLOMOUČ, OKT 2011, SODEZZ

QUO VADIS OLOMOUC

Kosice Institute for Society and Health (KISH): prípadová štúdia.

A.Madarasová Gecková, Z. Veselská

KISH je výskumným ústavom, ktorý sa snaží zjednotiť výskumné úsilie v oblasti výskumu sociálnych determinánt zdravia. Platformou sú dva výskumné programy (1) Youth&Health a (2) Chronic Disease. KISH sa stal postgraduálnou školou pre viac než 35 doktorandov, ktorá produkuje ročne viac než 15 SSCI publikácii a má rastúci h-index. KISH je pokusom o alternatívny prístup k riešeniu vedeckých problémov ako aj k výchove mladých vedeckých pracovníkov na Slovensku. Cieľom prezentácie bude predstaviť výskumný a vzdelávací program Youth&Health a otvoriť diskusiu o jeho výhodách, nevýhodách a možných aplikáciach na pôde Univerzity v Olomouci.